

HRVATSKI LIJEČNIČKI ZBOR - CROATIAN MEDICAL ASSOCIATION

HRVATSKO DRUŠTVO ZA GINEKOLOGIJU I OPSTETRICIJU
CROATIAN SOCIETY OF GYNAECOLOGY AND OBSTETRICS

Adresa/Address: Petrova 13, 10 000 Zagreb, Croatia
Tel./Phone: +385 (0)1 46 04 646 * 46 04 616; Fax: +385 (0)1 46 33 512
www.hdgo.hr * info@hdgo.hr

HDGO

HRVATSKI LIJEČNIČKI ZBOR HRVATSKO DRUŠTVO
ZA GINEKOLOGIJU I OPSTETRICIJU

Predsjednik/President:
Prof. dr.sc. Dubravko Barišić

1. dopredsjednik / 1. Vice-President:
Prof. dr.sc. Herman Haller

2. dopredsjednik / 2. Vice-President:
Prof. dr.sc. Slavko Orešković

Tajnici/Secretaries: **dr.sc. Držislav Kalafatić. & dr. sc. Vesna Harni**
Rizničar/Treasurer: **Davorko Čukelj, dr.med.**

Cervikalne intraepitelne lezije

S3 Smjernice za dijagnostiku i liječenje
 metode probira i dijagnostički algoritmi

Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetriciju
Hrvatsko ginekološko-onkološko društvo
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i patologiju vrata maternice
Sekcija ginekologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju
Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu

Algoritmi
2012

Metode probira

Citologija

Citološki obrazac "Zagreb 2002"

Citološki obrazac
"Zagreb 2002"

Prezime i ime _____ Datum rođenja _____ Grad _____	
Ulica i kućni broj _____ Tel./Fax/e-mail _____ Datum _____	
Zdravstvena jedinica _____ Br. pacijenta _____	Br. O. O. _____
P. Čičus _____ ZM _____ Postmenopauza _____	Uzorak: Identif. br. _____ Br. lab. dnevnika _____
KONTRACEPCIJA: HORMONI _____ ULOZAK _____ DRUGO _____ BEZ _____	V _____
RANIJ DIJAGNOSTIČKO – TERAPIJSKI POSTUPCI	
Citološka dg. _____	C _____
Histološka dg. _____	E _____
Drugo _____	Valva _____
Liječenje: KLINIČKA DIJAGNOZA b.o. drugo _____	
Sk. 1 2 3 _____	KOLPOSKOPIJA Endo cervikoscopijski Datum: _____
Gardnerella vag. _____	
Trichomonas vag. _____	
Fungi _____	
NAPOMENE: _____	
Potpis ordinariusa _____	

PRIMERENOST UZORKA Zadovoljava za interpretaciju _____ Ne zadovoljava za interpretaciju _____ Nije analiziran _____ Analiza, ali nije moguća procjena abnormalnosti epitela _____ Tumorescencija za preglednost uzorka: _____ Nehodna omaka _____ Izabijeno staklo _____ Slabo fiksiran ili dabo očuvan _____ Odukan _____ Nema endocervikalnih cilindričnih stanica _____ Prekriven leukocitima _____ Prekriven krvi _____ Razmaz u više smera _____ Prisutan strani materijal _____ Drugo: _____	Abnormalne stanice Skvamozne stanice _____ Atipične skvamozne stanice (ASC) _____ Neodređene skvamozne (ASC-US) _____ Ne može se idijeliti HSIL (A, ASC-H) _____ Ne može se idijeliti LSIL _____ Skvamozna intraepitelna lezija (SIL) _____ Dysplasia levis) CIN I) SIL niskog stepnja _____ Dysplasia media) CIN II) SIL visokog stepnja _____ Dysplasia gravis) CIN III) _____ Carcinoma in situ _____ Plus: promjene povezane s HPV _____ Pozitna ispitivanja za ne može idijeliti _____ Carcinoma plaoepitelijalne _____
--	--

OPCA PODJELA Negativno na intraepitelnu ili invazivnu leziju _____ Abnormalne stanice (vidi opširniju dg. agnozu) _____	Glandularne stanice Atipične glandularne stanice _____ Vjerojatno reaktivne promjene _____ Vjerojatno intraepitelna lezija _____ Vjerojatno invazivna lezija _____ Adenocarcinoma in situ (AIS) _____ Adenocarcinoma _____
--	---

OPISNA DIJAGNOZA	Atipične stanice neodređenog značaja
Mikroorganizmi: Esacili vaginilis _____ Oultorella vaginilis _____ Mije ssa flora _____ Chlamydia trachomatis _____ Fungi _____ Promjene povezane s HSV _____ Trichomonas _____ Promjene povezane s HPV _____ Actinomyces _____ Drugo: _____	Druge maligne neoplazme

---

Drugi ne-neoplazmički nalazi Reaktivne promjene na staničnom nivou: urea ili spolno prenosivi infekcije _____ mucozni cervicitis _____ Metaplastični epitel _____ Parakeratoza _____ Parakeratoza _____ Cilindrične stanice nakon histerektomije _____ Endometrialne stanice _____ Izvan menopaule u postmenopauzi _____ Cinkohromatski status ne odgovara doba ili anamnezi _____ Drugo _____	UPUTE Ponoviti pretrag nakon liječenja _____ Ponoviti pretrag za 4 mjeseca _____ Ponoviti pretrag za 6 mjeseci _____ Redoviti kontrolni pretrag _____
---	--

NAPOMENE:
_____

Primljeno: _____	Odgovoreno: _____	Potpis citohinicara: _____	Potpis citologa: _____	Protekt. Zavoda: _____
------------------	-------------------	----------------------------	------------------------	------------------------

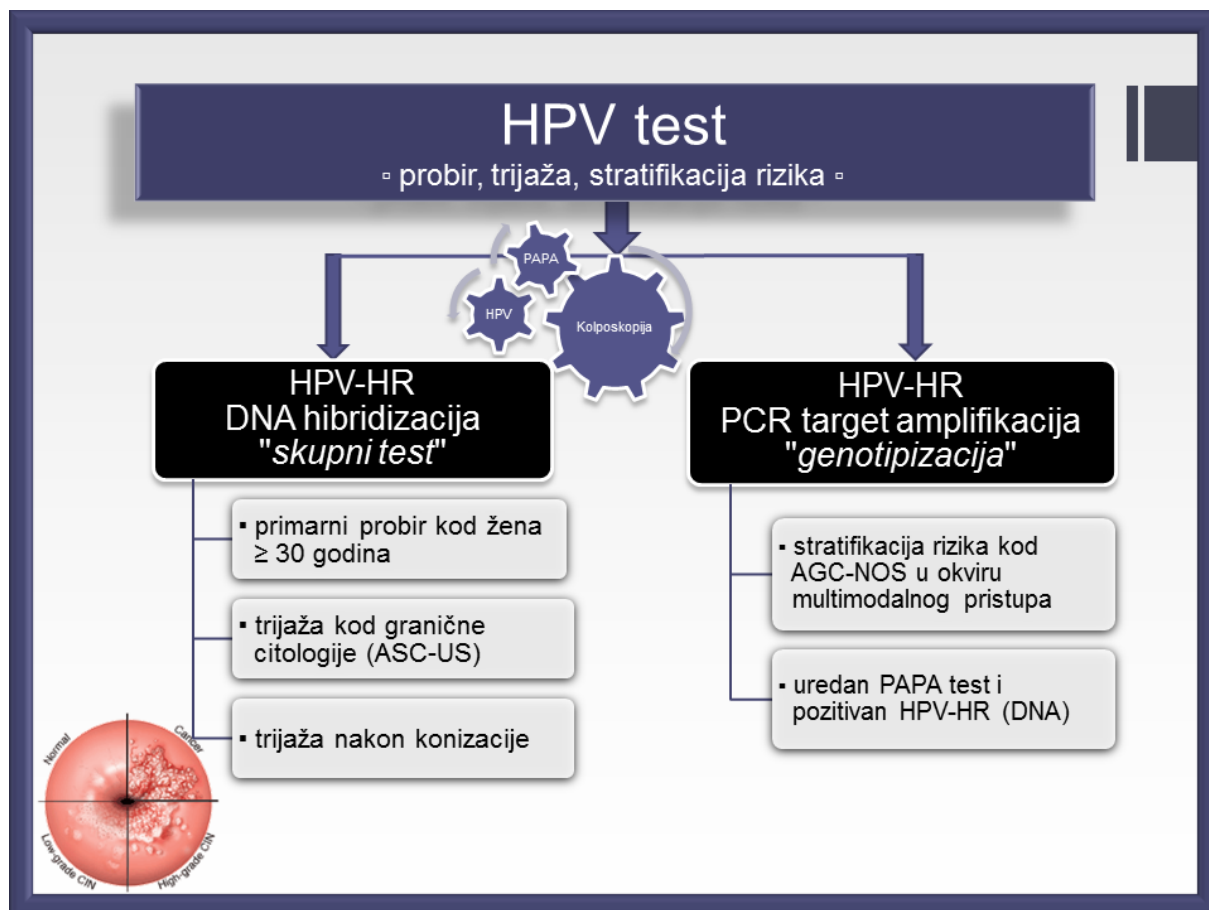
Hrvatski liječnički zbor
Hrvatsko društvo za citologiju i onkologiju
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesni vrata materice
Sekcija laboratorije primarne zdravstvene zaštite
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju
Hrvatsko društvo za patologiju i sudbenu medicinu

2

Hrvatski liječnički zbor ■ HDGO ■ OIB: 60192951611
Žiro račun: 2360000-1101214818 / poziv na broj 268-9

HPV testiranje

Algoritam HPV testiranje

Hrvatsko društvo za ginekologiju i onkologiju
Hrvatsko društvo za onkologsko društvo
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesti vrata maternice
Sekcija onkologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju
Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu

Dijagnostički standardi u kolposkopiji

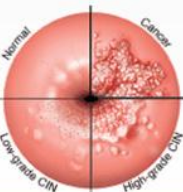
Kolposkopski obrazac "Rio de Janeiro | Zagreb 2011"

Kolposkopski obrazac "Rio de Janeiro-Zagreb 2011"

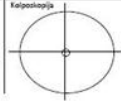

HDGO

HRVATSKI LIJEČNIČKI ZBOR HRVATSKO DRUŠTVO
ZA GINEKOLOGIJU I OPSTETIKU

KOLPOSKOPSKI NALAZ

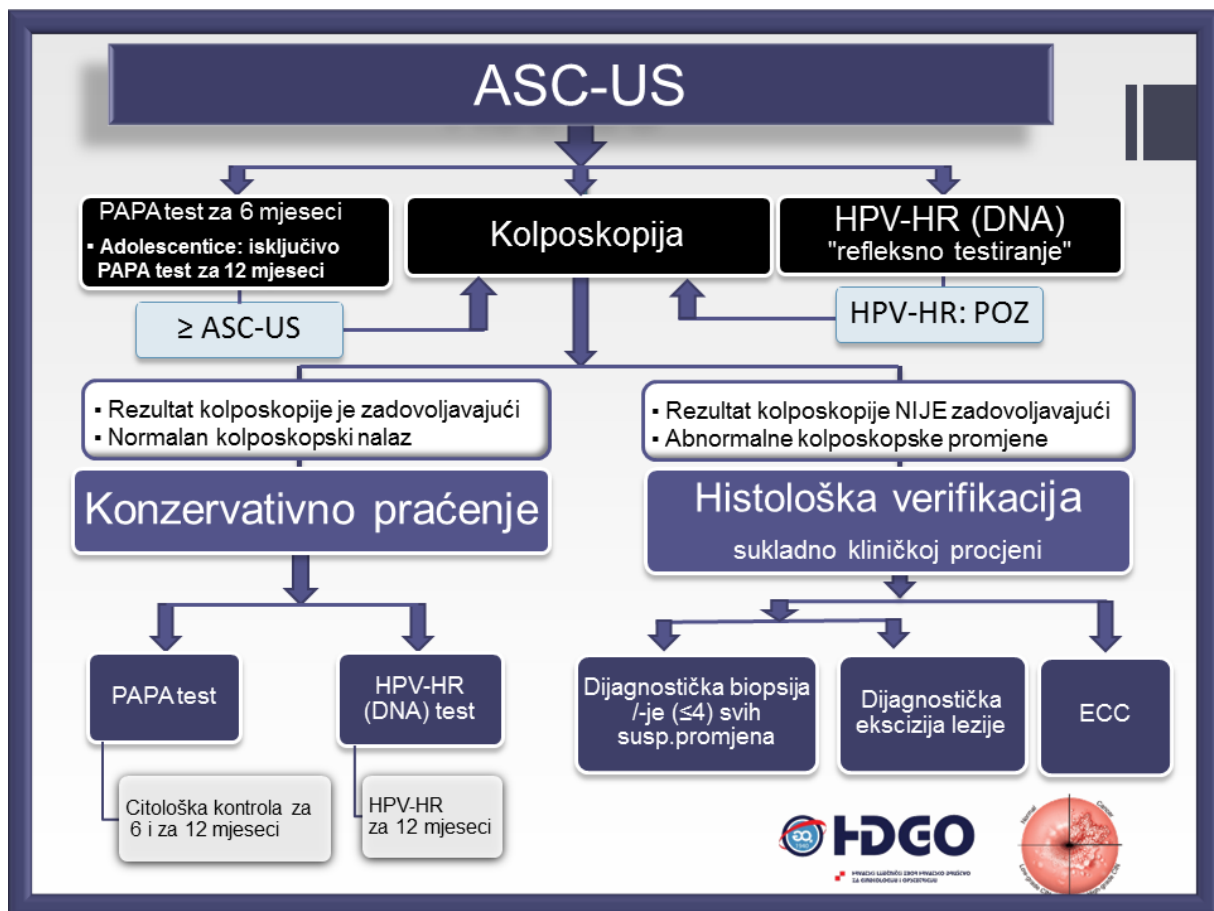
Prezime i ime _____ ulica i kućni broj _____ tel./fax _____ zdravstvena jedinica _____		datum rođenja _____ grad _____ e-mail _____ br. pacijenta _____ br. OO _____	
P: _____ C: _____ M: _____ S: _____ A: _____ H: _____ D: _____	C: _____ M: _____ S: _____ A: _____ H: _____ D: _____	m. 1 2 3 K: _____ S: _____ P: _____ N: _____	
I REZULTAT KOLPOSkopIJE: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Zadovoljavajuća je za interpretaciju ☐ Nije zadovoljavajuća za interpretaciju zbog: <ul style="list-style-type: none"> ☐ uzdužne promjene ☐ krvarenje ☐ otjeci ☐ ostalo: _____ ☐ Svakokolumarna granica: <ul style="list-style-type: none"> ☐ vidljiva je u cijelosti ☐ djelomično je vidljiva ☐ nije vidljiva ☐ Transformacijska zona: <ul style="list-style-type: none"> ☐ tip 1 (vidljiva u cijelosti) ☐ tip 2 (vidljiva uz pomoć instrumenta) ☐ tip 3 (nije vidljiva u cijelosti) 		IV GRADUS KOLPOSkopSKE LEZIJE: <ul style="list-style-type: none"> ☐ G1 kolposkopski gradus / 'MINOR CHANGES' Low grade kolposkopija: <ul style="list-style-type: none"> ☐ semitransparentni/njeđni ABE ☐ nježni mozak ☐ nježne punktacije ☐ iregularan "geografski" rub ☐ G2 kolposkopski gradus / 'MAJOR CHANGES' High grade kolposkopija: <ul style="list-style-type: none"> ☐ netransparentni/grubi ABE ☐ brzo nastupajuće acetobijeljenje ☐ grubo/iregularni mozak ☐ grube punktacije ☐ oštra granica lezije ☐ promijenjeni otjeci i tečaji ☐ "inner border sign" ☐ "edge sign" ☐ Neuspješna nalaz: <ul style="list-style-type: none"> ☐ leukoplakija ☐ erozija ☐ jed-negativni epitel ☐ Suspektna invazija: <ul style="list-style-type: none"> ☐ atipične krvne žile ☐ dobitni otjeci i tečaji ☐ neregularna površina ☐ Razno: <ul style="list-style-type: none"> ☐ kongenitalna transformacijska zona ☐ kondilom ☐ polip ☐ upalni proces ☐ stenica ☐ kongenitalna anomalija ☐ posttraumatske promjene ☐ endometriosa 	
III LOKALIZACIJA I RASPROSTRANJENOST NALAZA: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Kolposkopska promjena nalazi se: <ul style="list-style-type: none"> ☐ unutar transformacijske zone ☐ izvan transformacijske zone ☐ Kolposkopska promjena je: <ul style="list-style-type: none"> ☐ slična: nalazi se na (među) ..... zati, ☐ unutar ..... kvadranta, ☐ unutar ..... kvadranta, ☐ multiple promjene, gdje se nalaze na ..... zati, ☐ unutar ..... kvadranta, ☐ unutar ..... kvadranta, ☐ Kolposkopska promjena zaprema: <ul style="list-style-type: none"> ☐ < 25% ☐ < 50% ☐ < 75% ☐ > 75 % površine cerviksa. 		V PREPORUKE ZA LIJEČENJE: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Urediti kolposkopski nalaz, ponoviti PAPA test za 6 mjeseci. ☐ Urediti cervikalne briseve i provesti terapiju, ponoviti kolposkopiju i PAPA test po završenom liječenju. ☐ Liječiti epitelne promjene, ponoviti kolposkopiju i PAPA test po završenom liječenju. ☐ Ponoviti kolposkopiju i PAPA test za 6 mjeseci. ☐ Histološka verifikacija kolposkopske promjene. ☐ HPV -HR test / Immunotransfuzijska verifikacija (p16/K167) 	
Datum: _____		Liječnik: _____	

Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetiku
 Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesni vrata materice
 Hrvatsko društvo za primarni zadržavanje
 Hrvatsko društvo za kliničku ginekologiju
 Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu

Dijagnostički postupnik

ASC-US

Algoritam ASCUS

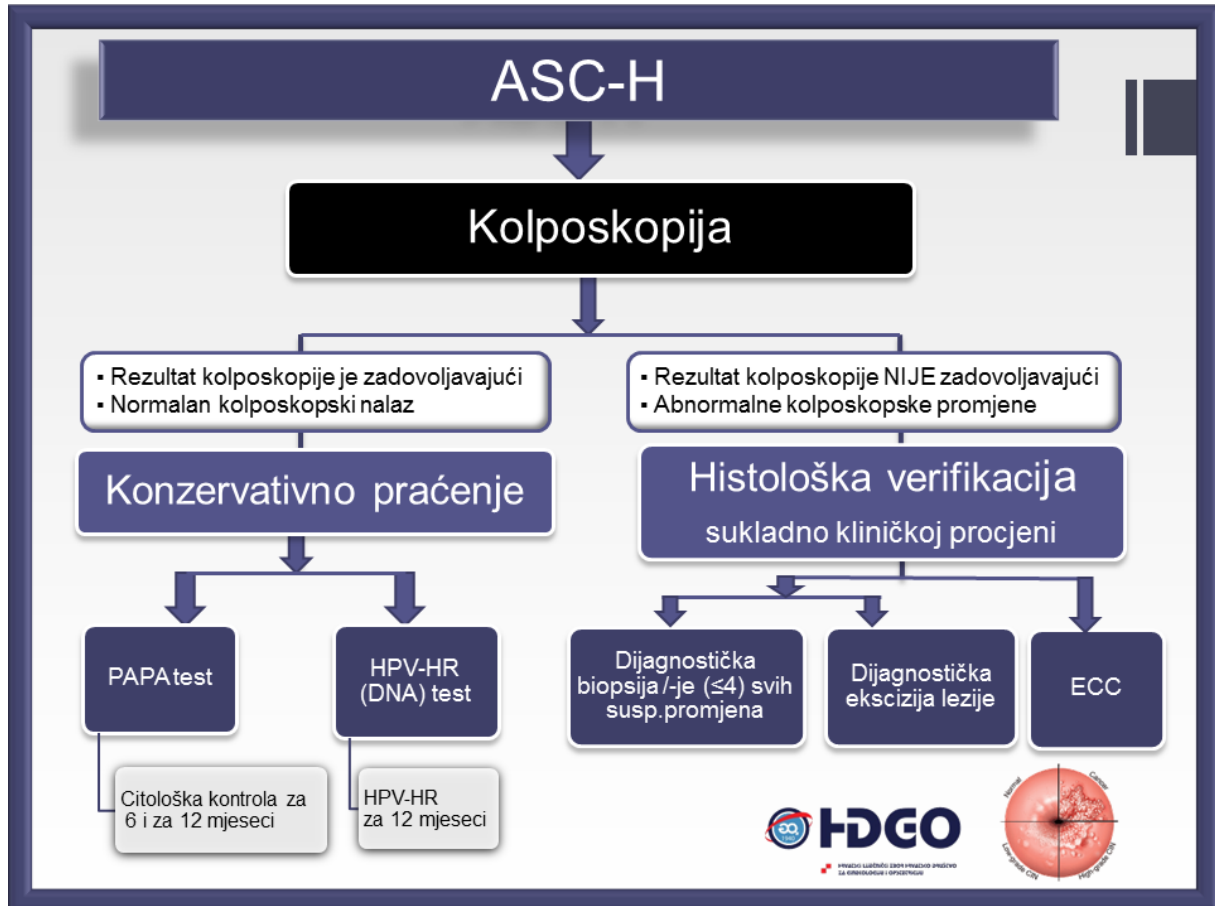

Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetričiju
Hrvatsko društvo za onkologsko ginekološko društvo
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesti vrata maternice
Sekcija Inzektologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju
Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu

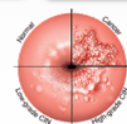

ASC-H

Algoritam ASC-H

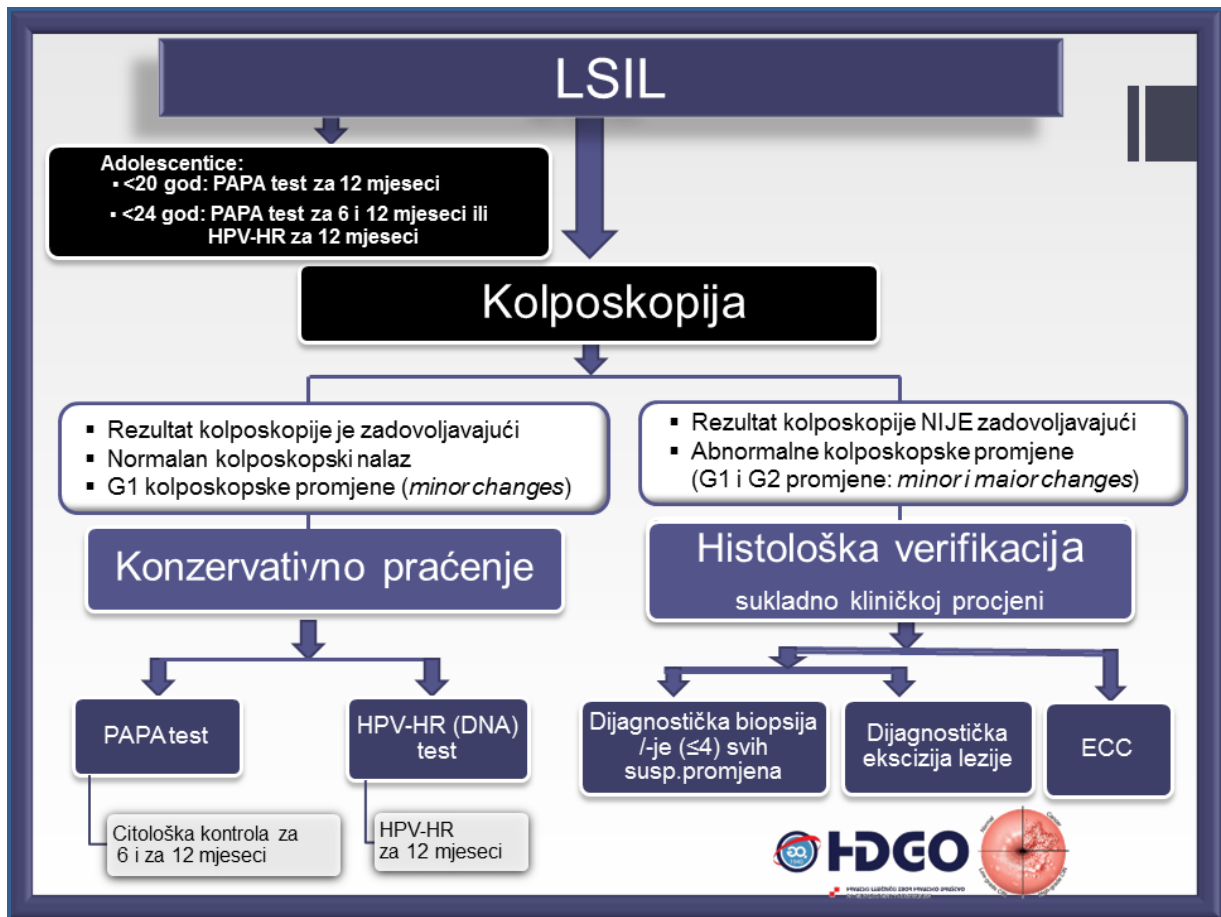

Hrvatsko društvo za ginekologiju i onkologiju
Hrvatsko društvo za onkologsko društvo
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesti vrata maternice
Sekcija Inicijativa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju
Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu

LSIL

Algoritam LSIL

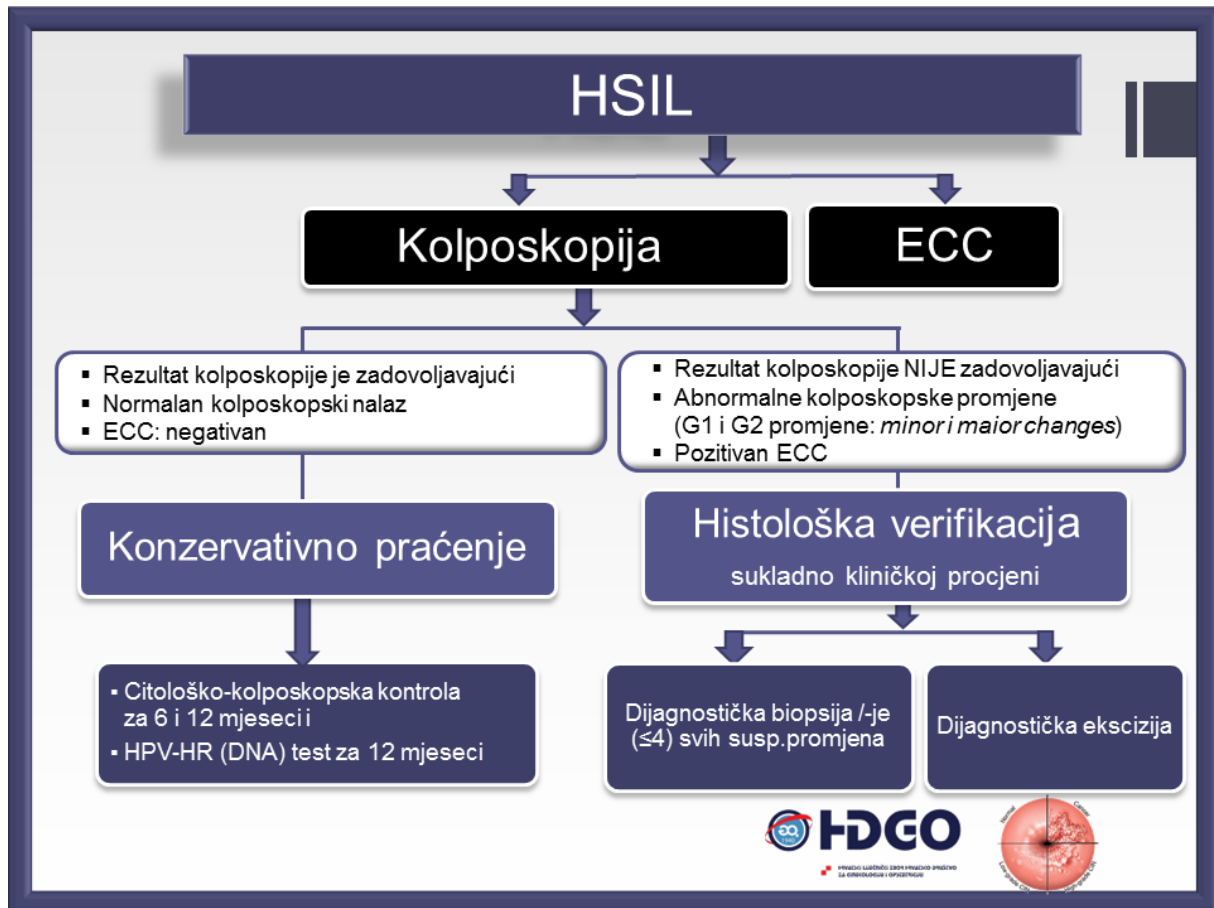

Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetriciju
Hrvatsko društvo onkološko-ginekološko društvo
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesti vrata maternice
Sekcija Inicijativa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju
Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu

HSIL

Algoritam HSIL

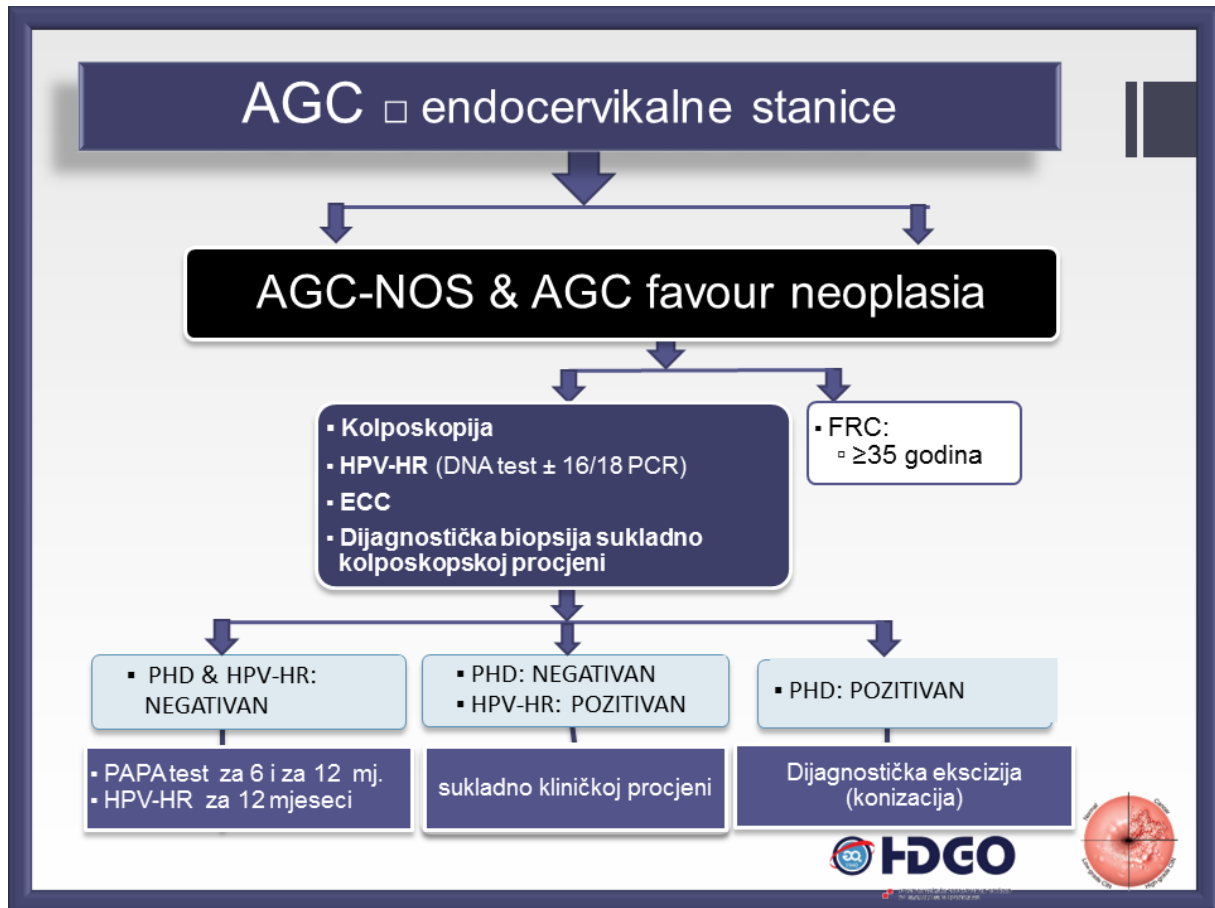
Hrvatsko društvo za ginekologiju i onkologiju
Hrvatsko društvo za citologiju i onkologiju
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesti vrata maternice
Sekcija ginekologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju
Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu

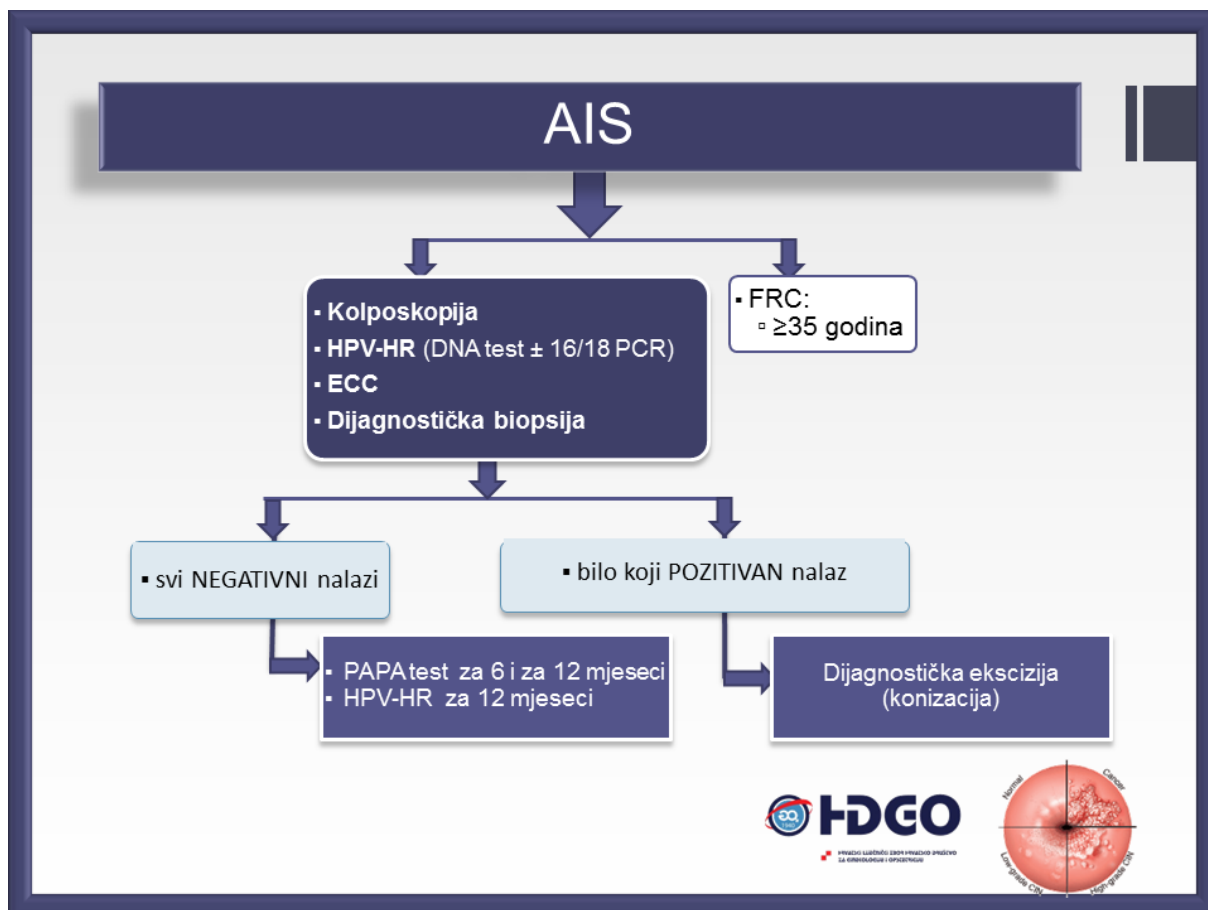
AGC □ endocervikalne stanice

Algoritam AGC □ endocervikalne stanice

AIS □ citologija

Algoritam AIS □ citologija

Medicinski utemeljeni dokazi

Stupanj evidencije

A	Dobri medicinski utemeljeni dokazi za učinkovitost i kliničku dobrobit određene procedure, preporuka za upotrebu.
B	Umjerena evidencija za učinkovitost, ali i ograničenu kliničku dobrobit određene procedure, preporuka za upotrebu.
C	Medicinski utemeljeni dokazi nedostaju ili su insuficijentni da bi podržali upotrebu ili izbjegavanje određenog postupka, preporuka se može dati na temelju drugih razloga.
D	Umjerena evidencija za neučinkovitost ili neželjene učinke određene procedure koji podržavaju preporuku za izbjegavanje određene procedure.
E	Dobri medicinski utemeljeni dokazi za neučinkovitost ili neželjene učinke određene procedure koji podržavaju preporuku za izbjegavanje određene procedure.

Kvalitet medicinski utemeljenih dokaza / evidencije

I	Medicinski utemeljeni dokazi zasnovani na rezultatima najmanje jedne randomizirane, kontrolirane studije
II	Medicinski utemeljeni dokazi zasnovani na rezultatima najmanje jedne kliničke kohortne ili „case-control“ analitičke studije, po mogućnosti multicentričkog karaktera, na multiplim studijama praćenja ili dramatičnim rezultatima nekontroliranih pokusa.
III	Medicinski utemeljeni dokazi zasnovani na kliničkom iskustvu, deskriptivnim studijama, prikazima ili mišljenju skupine eksperata.

Vrsta preporuke

preporučuje se		Dobri medicinski utemeljeni dokazi za preporuku, ako je moguća samo jedna opcija.
najbolja opcija je		Najbolja opcija ili jedna od najboljih opcija, ako postoji više mogućnosti.
prihvatljivo je		Jedna od više opcija, kada postoje ili dokazi da je druga opcija bolja ili nema dokaza koji bi dali prednost bilo kojoj pojedinačnoj mogućnosti.
nije prihvatljivo		Dobri medicinski utemeljeni dokazi protiv preporuke.

ASC-US

A I		U praćenju i liječenju ASC-US-a kod žena > 20 godina ravnopravne su tri metode: citološko praćenje, HPV-HR test i kolposkopija.
A I		HPV-HR test (<i>reflex HPV DNA testing</i>) je metoda izbora u evaluaciji ASC-US-a kod tekuće citologije.
B II		Kod pacijentica s ASC-US-om kod kojih je HPV-HR test negativan, najbolja opcija je ponoviti PAPA test za 12 mjeseci.
A II		Kod pacijentica s ASC-US-om kod kojih je HPV-HR test pozitivan najbolja opcija je učiniti kolposkopiju.
B II		Ukoliko se kod pacijentica s ASC-US-om pri kolposkopiji ne identificira lezija, najbolja opcija je učiniti endocervikalnu kiretažu.
A II		Ukoliko kod pacijentica s ASC-US-om rezultat kolposkopije nije zadovoljavajući najbolja opcija je učiniti endocervikalnu kiretažu.
A I		Najveću dobit od endocervikalne kiretaže ostvaruju pacijentice kod kojih je indicirana ekscizijska biopsija, pacijentice >45 godina koje su više puta rodile, kod kojih je rezultat kolposkopije nezadovoljavajući, a kolposkopske lezije su grubog karaktera.
C II		Ako je rezultat kolposkopije zadovoljavajući, a lezija se nalazi unutar transformacijske zone, endocervikalna kiretaža je prihvatljiva opcija u evaluaciji ASC-US-a.

B II		Prihvatljiva opcija u postkolposkopskoj evaluaciji pacijentica s ASC-US-om, kod kojih je HPV-HR pozitivan a kolposkopski nije identificirana lezija, je citološka kontrola za 6 i 12 mjeseci, kao i HPV-HR test za 12 mjeseci.
E III		Ne preporučuje se ponavljati HPV-HR test u intervalima kraćim od 12 mjeseci.
A II		Ako je citološka kontrola metoda evaluacije ASC-US-a, preporuka je kontrolirati PAPA test u razmacima od 6 mjeseci sve dok dva uzastopna PAPA testa ne budu negativna na intraepitelnu leziju ili malignitet.
A II		Kolposkopija se preporučuje ženama s ASC-US-om ili većom citološkom abnormalnosti na kontrolnom PAPA testu.
A II		Nakon dva PAPA testa negativna na intraepitelnu leziju ili malignitet, pacijentica se vraća u rutinski citološki probir.
B III		Ako je kolposkopija metoda evaluacije ASC-US-a, ženama s urednim nalazom preporučuje se ponoviti PAPA test za 12 mjeseci.
E II		Neprihvatljiva je rutinski see-and-treat postupak kod žena s ASC-US-om u odsustvu histološke verifikacije CIN2/3.
B II		U adolescentica s ASC-US-om, preporučuje se citološka kontrola za 12 mjeseci.
A II		Adolescentice kod kojih je nakon 12 mjeseci od inicijalnog ASC-US-a prisutan HSIL, upućuju se na kolposkopiju.
A II		Adolescentice kojih je i nakon 24 mjeseca od inicijalnog ASC-US-a prisutan ASC-US, upućuju se na kolposkopiju.
E II		Kolposkopija i HPV-HR test su neprihvatljive opcije u evaluaciji ASC-US-a kod adolescentica. Ako je HPV-HR već učinjen, ovaj rezultat ne treba utjecati na evaluaciju ASC-US-a.
B II		Imunosuprimirane pacijentice, pacijentice inficirane s HIV, kao i postmenopausalne pacijentice s ASC-US-om liječe se na isti način kao pacijentice s ASC-US-om u općoj populaciji.
C III		Trudnice starije od 20 godina s ASC-US-om liječe se na isti način kao i žene koje nisu trudne, s iznimkom kolposkopije, koja se radi najranije 6 tjedana po porodu.
E III		Endocervikalna kiretaža u evaluaciji trudnica s ASC-US-om nije prihvatljiva opcija.

ASC-H

A II		Preporučuje se žene s citološkim nalazom ASC-H uputiti na kolposkopski pregled.
C III		U praćenju žena s ASC-H kod kojih se kolposkopski ne identificiraju promjene tipa <i>maior changes</i> prihvatljive opcije su HPV-HR test za 12 mjeseci ili kontrolni PAPA test za 6 i 12 mjeseci.
B II		Ako je kontrolni HPV-HR test pozitivan, ili se u kontrolnom PAPA testu ponovno javljaju promjene tipa ASCUS ili veće, preporučuje se učiniti kontrolnu kolposkopiju.
A I		Ako je kontrolni HPV-HR test negativan, ili su oba kontrolna PAPA testa negativna na intraepitelnu leziju ili malignitet, preporučuje se vratiti pacijenticu u rutinsku ginekološku skrb.

LSIL

A II		Kolposkopija metoda izbora koja se preporučuje za daljnju evaluaciju LSIL, osim u posebnim populacijama.
B II		Endocervikalna kiretaža je najbolja opcija u slučaju kada se lezija ne identificira kolposkopskim pregledom.
C II		Endocervikalna kiretaža je prihvatljiva opcija u slučaju zadovoljavajuće kolposkopije kada je lezija unutar transformacijske zone.
A I		Najveću dobit od endocervikalne kiretaže ostvaruju pacijentice kod kojih je indicirana ekscizijska biopsija, pacijentice >45 godina koje su više puta rodile, kod kojih je rezultat kolposkopije nezadovoljavajući, a kolposkopske lezije su grubog karaktera.
B II		Prihvatljive postkolposkopske opcije u liječenju LSIL, ako kolposkopski nisu identificirane <i>maior changes</i> su ponavljanje citologije u intervalu od 6 i 12 mjeseci ili HPV-HR testiranje.
A I		Ako su dva kontrolna PAPA testa negativna na intraepitelnu leziju ili je HPV-HR negativan, preporučuju se daljnje kontrole u okviru rutinske ginekološke skrbi.
A I		Ako kontrolni PAPA test pokazuje ASC-US ili promjene veće od ASC-US-a, ili je HPV-HR pozitivan, preporučuje se daljnje kolposkopsko praćenje pacijentice.
E II		Neprihvatljiva opcija je inicijalna dijagnostička ekscizija ili ablativni postupci kod pacijentica s LSIL, u odsustvu histološke dijagnoze CIN.
A II		Kod adolescentica s LSIL, preporučuje se citološka kontrola za 12 mjeseci.
A II		Kolposkopija se preporučuje samo kod adolescentica kod kojih se na kontrolnom PAPA testu nalazi HSIL ili teže promjene.
A II		Kolposkopija se preporučuje kod adolescentica kod kojih ASC-US ili teže promjene perzistiraju u kontrolnom PAPA testu nakon 24 mjeseca.
E II		HPV-HR testiranje je neprihvatljivo u adolescentnoj populaciji s LSIL. Ukoliko je HPV-HR test slučajno napravljen, rezultat ovog testa ne treba utjecati na daljnje liječenje.
C III		Prihvatljive opcije u liječenju postmenopausalnih pacijentica s LSIL su <i>refleksno</i> HPV-HR testiranje, ponavljanje PAPA testa za 6 i 12 mjeseci i kolposkopija.
A II		Ako je HPV-HR test negativan ili se kolposkopski ne identificira lezija, preporučuje se kontrolni PAPA test za 12 mjeseci.
A II		Ako je ili HPV-HR test pozitivan ili se na kontrolnom PAPA testu nalaze promjene tipa ASC-US ili teže promjene, preporučuje se učiniti kolposkopiju.

A II		Ako su dva uzastopna PAPA testa negativna na intraepitelnu leziju ili malignitet, preporučuje se rutinska ginekološka skrb.
B II		Najbolja opcija za trudnice koje nisu u adolescentnoj dobi, a kod kojih PAPA test pokazuje LSIL je kolposkopija.
E III		Endocervikalna kiretaža nije prihvatljiva opcija u liječenju LSIL kod trudnica.
B III		Prihvatljiva opcija kod nalaza LSIL u trudnica je odgađanje inicijalne kolposkopije na 6 tjedana poslije poroda.
B III		Kod trudnica s LSIL kod kojih su odsutne citološke, histološke ili kolposkopske promjene tipa <i>maior changes</i> na inicijalnoj kolposkopiji, preporučuje se nastaviti s praćenjem poslije poroda.
D III		Nisu prihvatljive daljnje citološke niti kolposkopske kontrole kod trudnica s LSIL, kod kojih su odsutne citološke, histološke ili kolposkopske promjene tipa <i>maior changes</i> na inicijalnoj kolposkopiji.

HSIL

B II		Prihvatljive opcije u evaluaciji i liječenju promjena tipa HSIL su <i>see-and-treat</i> postupak i kolposkopija s endocervikalnom kiretažom.
B III		Ako histologija ne potvrdi leziju $\geq$ CIN2, prihvatljive opcije u praćenju HSIL su dijagnostička ekscizija (<i>loop target excision</i>) ili opservacija kombiniranim pristupom: kolposkopija + citologija u 6-mjesečnim intervalima tijekom godinu dana. Uvjet za konzervativno praćenje je da je rezultat kolposkopije zadovoljavajući, a endocervikalna kiretaža negativna.
C III		Ako je odabran konzervativni postupak (kolposkopija + citologija za 6 i 12 mjeseci), dijagnostička ekscizija se preporučuje kod ponovnog nalaza HSIL za 6 ili 12 mjeseci.
C III		Nakon 2 uzastopna PAPA testa negativna na intraepitelnu leziju ili malignitet, pacijentica se vraća u rutinsku ginekološku skrb nakon 12 mjeseci praćenja.
B II		Kod pacijentica s HSIL, kod kojih rezultat kolposkopije nije zadovoljavajući, preporučuje se učiniti dijagnostičku eksciziju, osim u određenim populacijama (npr. trudnice).
A I		Najveću dobit od endocervikalne kiretaže ostvaruju pacijentice kod kojih je indicirana ekscizijska biopsija, pacijentice >45 godina koje su više puta rodile, kod kojih je rezultat kolposkopije nezadovoljavajući, a kolposkopske lezije su grubog karaktera.
E II		Ablacijski postupak nije prihvatljiv u sljedećim slučajevima: nije učinjena kolposkopija, histološki nije verificirana lezija $\geq$ CIN2, endocervikalna kiretaža pokazuje CIN bilo kojeg stupnja.
E II		Nije prihvatljiva trijaža pacijentica s HSIL zasnovana na HPV-HR testiranju ili rezultatima ponovljenih PAPA testova.
A II		Kod adolescentica s HSIL preporučuje se učiniti kolposkopiju.
A II		Postupak <i>see-and-treat</i> nije prihvatljiva opcija u liječenju HSIL kod adolescentica.
B III		Ako histološki nalaz ne potvrdi lezije $\geq$ CIN2, najbolja opcija kod adolescentica je kolposkopsko/citološka opservacija svakih 6 mjeseci, tijekom 24 mjeseca, pod uvjetom da je rezultat kolposkopije zadovoljavajući, a endocervikalna kiretaža negativna.
E III		Dijagnostička ekscizija je u odabranim slučajevima i kod adolescentica prihvatljiva opcija u evaluaciji HSIL.
B III		Ako se kod adolescentica kolposkopijom identificiraju <i>maior changes</i> ili HSIL perzistira tijekom 12 mjeseci, preporučuje se učiniti biopsiju.
B III		Kod perzistencije HSIL promjena u adolescentica dulje od 24 mjeseca, preporučuje se učiniti dijagnostičku eksciziju.
B III		Ako su dva uzastopna PAPA testa negativna na intraepitelnu leziju ili malignitet, preporučuje se rutinska ginekološka skrb.
B II		Ako rezultat kolposkopije nije zadovoljavajući, ili se histološki nađe bilo koji CIN u endocervikalnom uzorku, tada se i kod adolescentica preporučuje dijagnostička ekscizija.
A II		Trudnicama s HSIL preporučuje se kolposkopija.
B III		Najbolja opcija kod trudnica s HSIL je ekspertna kolposkopija koju će učiniti kolposkopičar upućen u fiziološke promjene kolposkopskog nalaza tijekom trudnoće.
B III		Najbolja opcija kod trudnica s HSIL je biopsija svih kolposkopskih lezija tipa <i>maior changes</i> , biopsija drugih lezija je prihvatljiva.
E III		Nije prihvatljiva endocervikalna kiretaža kod trudnica.
E II		Nije prihvatljiva dijagnostička ekscizija tijekom trudnoće, osim ako PAPA test, kolposkopski nalaz ili biopsija ne ukazuju na invazivni karcinom.
C III		Kod trudnica s HSIL, kod kojih histološki nije verificirana lezija $\geq$ CIN2, preporučuje se kontrolni PAPA test i kolposkopiju napraviti najranije 6 tjedana nakon poroda.

AGC

A II		Kod svih pacijentica s AGC i AIS preporučuje se učiniti kolposkopiju i endocervikalnu kiretažu.
B II		Preporučuje se učiniti frakcioniranu kiretažu (<i>endometrial sampling</i>) u nastavku na kolposkopiju kod svih pacijentica s AGC i AIS starijih od 35 godina.
A II		Preporučuje se učiniti frakcioniranu kiretažu (<i>endometrial sampling</i>) i kod svih pacijentica s AGC i AIS mlađih od 35 godina, s kliničkim indikacijama koje upućuju na povišeni rizik endometrijske neoplazije (nejasna vaginalna krvarenja, stanja koja ukazuju na kroničnu anovulaciju).
A II		Kod svih pacijentica s atipičnim endometrijskim stanicama preporučuje se frakcionirana kiretaža kao inicijalni tretman. Kolposkopija se može učiniti ili u okviru inicijalnog postupka ili nakon dobivenog PHD nalaza.

C III		Ako ranije nije učinjen HPV-HR test, najbolja opcija kod žena s atipičnim endocervikalnim, endometrijskim ili nespecificiranim glandularnim stanicama je učiniti ovaj test u vrijeme kolposkopije.
E II		Nije prihvatljiva uporaba samo HPV-HR testiranja ili samo citološkog praćenja u inicijalnoj trijaži niti jedne od kategorija AGC i AIS.
C II		Kod pacijentica s negativnim histološkim nalazom, preporučuje se kontrolni PAPA test i HPV-HR test za 6 mjeseci (ako je raniji HPV-HR test pozitivan), odnosno za 12 mjeseci (ako je raniji HPV-HR test negativan).
B II		Ako je kontrolni HPV-HR test pozitivan ili PAPA test pokazuje citološke abnormalnosti $\geq$ ASCUS, preporučuje se učiniti kontrolnu kolposkopiju.
B II		Ako su kontrolni HPV-HR i PAPA test negativni, preporučuje se pacijenticu vratiti u rutinsku ginekološku skrb.
C III		Ako je kod pacijentica s AGC rezultat histologije negativan, kontrolni PAPA test negativan, a HPV status nije poznat, preporučuju se citološke kontrole svakih 6 mjeseci, sve dok 4 uzastopna PAPA testa ne budu negativna, nakon čega se pacijentica vraća u rutinsku ginekološku skrb.
A II		Ako tijekom inicijalne kolposkopije nije identificirana invazivna bolest, kod pacijentica s citološkim nalazom AGC ili AIS preporučuje se dijagnostička ekscizija.
B II		Preporučuje se odabrati tip dijagnostičke ekscizije tako da se dobije uzorak čiji će se rubovi moći dobro procijeniti.
B II		Najbolja opcija je uz dijagnostičku eksciziju učiniti i endocervikalnu kiretažu.
B II		Kod trudnica, inicijalna evaluacija obuhvaća kolposkopski pregled, pri čemu nisu prihvatljive opcije endocervikalna ili frakcionirana kiretaža.
B II		Kod asimptomatskih premenopauzalnih pacijentica s nalazom benignih endometrijskih stanica, stromalnih stanica ili histiocita, ne preporučuje se daljnja evaluacija.
B II		Kod postmenopauzalnih pacijentica s benignim endometrijskim stanicama, preporučuje se učiniti frakcioniranu kiretažu (<i>endometrial sampling</i>) neovisno o simptomima.
B II		Kod pacijentica kod kojih je učinjena histerektomija, kod kojih se u PAPA testu nalaze benigne glandularne stanice ne preporučuje se daljnja evaluacija.

Radna skupina "Cervikalne intraepitelne lezije 2012."

1.sastanak Radne skupine: 5. svibnja 2012. godine

2.sastanak Radne skupine: 27.listopada 2012. godine

Hrvatsko društvo za ginekologiju i opstetriciju	Prof dr. Dubravko Barišić Prof dr. Herman Haller Prim dr. Ljubomir Jakanović Dr. Vesna Harni
Hrvatsko ginekološko-onkološko društvo	Prof dr. Vlastimir Kukura Prof dr. Ante Čorušić Dr. Gojko Zovko Dr. Ozren Mamula
Hrvatsko društvo za kolposkopiju i bolesti vrata maternice	Prof dr. Goran Grubišić Doc dr. Zlatko Topolovec Doc dr. Alemka Brnčić-Fischer Dr. Dražan Butorac
Hrvatsko društvo za kliničku citologiju	Prof dr. Marija Pajtler Prim dr. Vesna Mahovlić Prim dr. Danijela Vrdoljak-Mozetič Dr. Dinka Šundov
Hrvatsko društvo za patologiju i sudsku medicinu	Prof dr. Damir Babić Prof dr. Maja Krašević Prof dr. Marina Kos Prof dr. Snježana Tomić
Sekcija ginekologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti	Dr. Miro Prpić Dr. Linda Zanchi Dr. Boris Franulović Dr. Zvezdana Fuštin